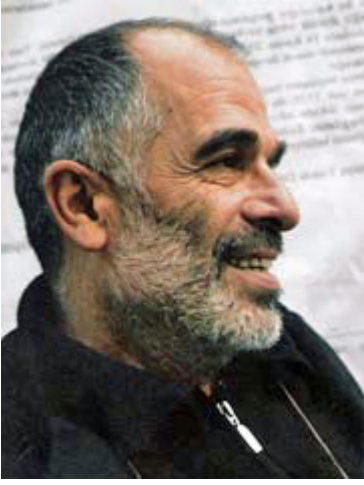

Sait Çetinoğlu: Kırmızı Yanlışlarımı Çok Severim

Posted on 20/05/2015

“Acı gerçek,... ‘bizi yükselten’ yalandan daha yararlıdır’
V.İ.Lenin

28/29 Ocak 1921 tarihinde Trabzon açıklarında Karadeniz’de trajik bir şekilde öldürülen Türkiye Komünist Partisi kurucusu Mustafa Suphi ve 14 TKP yöneticisinin ölümlerinden üretilen bir efsanenin arkasında gizlenen ve bugüne kadar tartışılmayan zaafpların gün ışığına çıkarılması açısından Emrah Cilasun’un çalışması , acı bir gerçeğin belgelenmesi niteliğindedir. Tarihin soğukkanlı bir irdelenmesi olarak, Cilasun’un, bu son derece titiz çalışması, resmi tarihin karanlık noktasına ışık tuttuğu gibi, komünist hareketin resmi tarihinin de karanlık noktasını aydınlatır. Bu konuda devrimci harekette hala var olan totolojik söylemi ortadan kaldırır. Belgeleme, dönemin net fotoğrafını okuyucuya sunduğu, dönemin ilişkilerini ortaya serdiği gibi, zaafpların süreğenliği açısından günümüzdeki komünist hareketlerin de bu acı tecrübeden alacağı dersleri de işaret etmesi bakımından güncel dair bir çalışma olarak gerekli önem verilmesi gerekir. çalışma. devrimci hareketlerin ders çıkarması ve sağlıklı politika üretebilmeleri açısından yol gösterici bir

belgedir. Suphi ve arkadaşlarının trajik sonu, temeli olmayan strateji, taktik ve ittifakların sonucunun, trajediyle sonuçlanacağının trajik örneğidir.

Cilasun'un çalışması, aynı zamanda Sovyetlerin dış politikasını belirleyen etkenin, devrimci idealizmin olması gerekirken yerine geçirilen diplomasinin, uluslararası devrimci harekette yarattığı zaafıların vurgulanması bakımından bir Komintern eleştiridir de. Karabekir'in Suphi'nin katledilmesinden sonra temsilciliklere gönderdiği bildiri/direktif Sovyet diplomatlarını rahatlatmıştır: "[Mustafa Suphi'lerin] Türkiye'de ihtilâl çıkarmak üzere İngilizler tarafından gönderildikleri anlaşıldı. Bu mesele şahsen İngilizlerce maruf ve mergub ve esasen İngiliz ve Antanta tarafından 'Hürriyet ve İtilâf Fırkası'na intisab etmiş olan Mustafa Suphi'nin memlekette ancak İngilizlerin hesabına ve Antanta lehine bir ihtilâl koparmak niyetiyle memlekete girdiğine dair büyük şüpheler tevliid etmiştir. Bilhassa Şaki Ethem'in iki kardeşiyle birlikte komünist taraftarı oldukları ve Mustafa Suphi ile muhabereledi olduğu halde, Ankara Hükümeti'ne isyan ve Yunanlılarla müştereken ordumuz aleyhine harbe kıyam etmeleri bu şüpheyi takviye etti. Memleketin her tarafında Mustafa Suphi aleyhinde dehşetli nümayiş oldu.' (s 184) Karabekir, icap edenlere Suphi ve arkadaşlarını İngiltere ve Antant hesabına çalıştığının bildirilmesini ister. Son cümle de ifade edilen Ankara'nın organize ettiği, Erzurum'dan başlayıp Trabzon'da Sovyet temsilcilerinin gözü önünde biten şiddetin dozu da, komünistlerin Anadolu'da kitle tabanının olmadığı, Sovyet yetkililerinden gelecek maddi yardımı tehlikeye düşürmeden usulünce anlatıldığı bir mizansendir.

Cilasun, dönemin net fotoğrafında milli mücadelenin bileşenlerini, fırsatları, dengeyi ve çelişkilerini belirleyerek Mustafa Suphi olayını tahlil eder. TKP'nin yanlışlarının yanında, Komünist hareketin reel-politik'e kurban edilmesine işaret eder. Mustafa Suphi'nin öldürülüşünün hemen ardından 16 Mart 1921'de Sovyetler Ankara ile bir anlaşma imzalayacaktır. Ankara ve Moskova'nın İngilizlerle anlaşma imzalamaları da tuhaf bir tesadüf eseri aynı güne denk gelmektedir. Bu anlaşmaların Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş anlaşması olduğunu rahatça söyleyebiliriz.

Çalışma bir biyografi çalışmasının çok ötesinde bilgiler ve belgeler içermektedir. Cilasun, çeşitli yayınlarda ve arşivlerde dağınık olarak duran belgeleri kronolojik olarak bir araya getirip Mustafa Suphi olayının gerçek bir kompozisyonunu çizer. Bu kompozisyonun hareketle, Mustafa Suphi ve arkadaşlarının trajik sonundan günümüzde alınacak dersleri cesaretle ortaya koyar. Trajik ölümün, Mustafa Suphi'nin ideolojik yetersizliğinin ve Partinin zaaflarının üstünü örtmesi, bu yetersizlik ve zaafların tartışılmaması, tartışma geleneğinin oluşmaması ve özeleştiri mekanizmasının gelişmemesi, zaafların gelenek olarak günümüze taşınmasını neden olmuş ve yanlışlıklar zinciri ile yanlış ideolojik hat pekiştirilmiştir. Kırmızı yanlışlara dokunulmamıştır.

Dönemin ideolojik iklimini şekillendiren İttihatçılık, Mustafa Suphi ve arkadaşlarında da egemendir. Suphi ve arkadaşlarının kendilerini komünist olarak ifade etmeleri itttihatçı geçmişleriyle bir kopuşu yansıtmaz. Dolayısıyla, Parti her ne kadar Marxizmden söz etse, dilinde bu jargonu kullansa da İttihatçı gelenekten gelen Mustafa Suphi ve diğer yöneticilerin kendilerini milliyetçilikten arındıramamışlardır. Cilasun, TKP'nin bıraktığı belgelerden "TKP kadrolarının hakim ulus milliyetçiliğine karşı tavır almada bir hayli ayak sürüdüklerini göstermektedir" (s 67) yargısına varmaktadır. Bu durum devrimci harekete geleneksel bir zaaf olarak sirayet etmiş milli mücadeleyi anlamlandıramamaya, yanlış anlamaya sebep olmuş, hakikatin kadrolara ve kitlelere yanlış empoze edilmesi sonucu kitleler ve kadrolar yollarını şaşırmıştır. Bu gün kendilerini devrimci olarak niteleyen hareketlerin ideolojik sefaletinin arkasında bu gelenek yatmaktadır.

TKP'nin ideolojik hattı, bu partinin fiili ajanları zahmete sokmayacak ölçüde saldırıya ve tasfiyeye açıktır. (s 72) Bu gelenek de maalesef süregenleşecektir. Her tefkifatta aynı sahne yaşanmaktadır. Partinin 1980'deki çözülüşünde bu yapılanmanın zaafları etkendir. TKP 12 Eylül 1980 sonrasında kendisine, TKP ile ilgisi bulunmayan bir olayla ilgili bilgisine müracaat edilen bir partili bir gazetecinin kapalı yer fobisi neticesi çözülmüştür. TKP Anadolu Hareketini yanlış tahlil eder, Eylül 1920 deki bir raporda " Mustafa Kemal Paşa ile Doğu Cephesi Komutanı Kazım Karabekir Paşa'nın verdiği bilgilere göre, hükümet ve ordu

çevrelerinde bolşevizme karşı duyulan tasvip ve sempati duygusu artmış bulunuyor ve hatta isyan hareketinin kimi üst düzey yöneticileri komünist olmak istemektedir' (s 72) sözleri partinin gerçeklerden ne kadar uzak olduğunu göstermektedir. Parti bu görüntünün Sovyetlerden yardım alma amacıyla verildiğini anlayamamaktadır. Parti, İttihatçılığı ve Kemalistlerin İttihatçı geçmişini unutmuştur.

Aynı tarihte Fransızlar Kemalistleri son derece net tahlil etmektedir.' TKP değil ama Fransızlar, Ankara'nın oynadığı bu komünistlik oyununun farkındadırlar. Ankara'nın kurduğu sahte Komünist Partisi hakkında Fransız Levan Ordusu Başkomutanı'nın Paris'e yolladığı raporda şöyle demiştir: Türk milliyetçileri daha erken davrandılar ve Baku Kongresi'nden sonra Anadolu'ya sızmaya hazırlanan Mustafa Subhi türünden komünistler buna zaman bulamadan, Anadolu, şubeleri ve propaganda büroları şaşırtıcı bir hızla teşkilatlanmış kendi Komünist Partisi'ne sahip oldu... Oyun oynanmıştı: Mustafa Subhi ve arkadaşları dışlanmıştı ve Ankara hükümeti tümüyle kendisine bağlı ve Moskova'dan bağımsız bir Komünist Partisi oluşturmuştu... Ankara'da kurulan sözümona Komünist Partisi'nin gerçek amacı bu. Her yönüyle, savaş döneminde Talat Paşa'nın emriyle Türkiye'nin 1917'de Stockholm'de düzenlenen Sosyalist Enternasyonal Kongresi'nde temsil edilmesi amacıyla kurulan meşhur Sosyalist Parti'yi hatırlatıyor' (s 73) Mustafa Suphi bu sahte partiyle birleşmek için Anadolu'ya gelmektedir. Suphi ve arkadaşları Ankara'ya ulaşırlardı da bir şeylerin değişmeyeceği TKP'nin bıraktığı belgelerden anlaşılmaktadır.

Suphi, Anadolu'daki mücadeleyi de doğru tahlil edememektedir. Esas yönünü Ankara'ya, konformistlere çevirmiştir.(s 75) TKP, Ethem Bey hareketinin karşısında Ankara'nın yanındadır. TKP, Ethem Bey'le arasında derin bir mesafe koyar: "[B]izler Ethem'in ve yandaşlarının Batı Cephesi'nde, Anadolu Cephesi'nde devrimci Anadolu hükümetine karşı çılgınca, anarşik çıkışını lanetliyoruz. Anadolu'daki devrimci hareketin destekçileri olarak bizlerin bu gibi şahıslarla hiçbir ilişkisi ve hiçbir ortak yanı olmamıştır ve olamaz.' (s 185) TKP politikası teslimiyetçidir, devrimci hareketlerle ilişki kurmak yerine Ankara'yı ikna etmeye çalışır, paşalar arasındaki çelişkilerden (!) yararlanmaktan söz eder. (s 84) Bağımsız

bir çizgiyle aşağıdan bir örgütlenme yerine, tepeden inmeci İttihatçı yöntemi sürdürür. Zaten propagandistleri ve Anadolu'ya gönderdikleri temsilcileri de eski İttihatçılardır. Türkiye'ye girebilmek için Ankara'daki eski İttihatçılarla uzlaşmaktan çekinmez, adım adım her şeyinden taviz verir, hatta 1 Ocak 1920 tarihli Mustafa Suphi ve Ethem Nejat'ın birlikte imzaladıkları mektupta, Türkiye'ye girebilmek için yayın organına oto sansür uygulanması talimatı bile verilir: "Yeni Dünya'da hakiki ve ilmi Komünist edebiyatı intişar etmeli ve memlekete girmesi memnu olmayacak şekilde olmak şartıyla hairhahane tenkitler yapışmalıdır.' (s 117)

Partinin örgütlenmesi ve yapılanmasından doğan zaafılar, trajik sonu hazırlayan sebeplerin başında geldiği, Cilasun'un kronolojik olarak verdiği belgelerle ortaya konmaktadır. Partinin ideolojik bir netliği yoktur. Belgelerden neredeyse herkesle işbirliği yapıldığı açıkça gözlenmektedir. Ermeni tehciri sırasında Der es Zor mutasarrıflığı görevinde bulunan ve kitlesel ölümleri örgütleyen Salih Zeki'yi TKP kadrolarında ve hatta temsilci olarak görmek vahim bir tablodur. Zaten Partinin Ermeni sorununa bakışında İttihatçı söylemin dışına çıkamaması, Ermeni kırımını mukatele olarak algılaması ve adlandırması sonucu olarak, Teşkilat-ı Mahsusa elemanı Salih Zeki gibilerle ilişkiyi mahzurlu görmez. Karabekir'in Maçka'da kfileden ayırdıkları TKP elemanlarına ilişkin "Türkistan'daki hidmet-i mezkûreleri hakkındaki müteaddit zevatın şahadetlerininie binaen... serbestiye mahzar' (s 183) olduklarını kaydeder. TKP, Yanı başında Ermenistan yok edilirken de seyircidir. Ermenistan'da Taşnak'ların devrilmesini alkışlarken, Ermeni halkının katledilmesini görmez.

Şurası da ilginçtir ki, Erzurum'da Suphilere karşı örgütlenen linç ve karşı propagandanın dili Kampanyanın hangi mutfakta pişirildiğinin işareti olarak okunabilir. Bu dil komünistlere karşı gelenekselleşerek bir şablon olarak günümüze uzanacaktır. Muhafaza-ı Mukaddesat Cemiyeti'nin bildirisi sonrakilere rehber olmuştur.(s 147) Gerek anti-komünistler gerekse de devlet aynı dili kullanmaktadırlar. Bu da Suphi'lere karşı komplonun nereden işaret edildiğini gösterir.

İttihatçıların B kadrosunun egemen olduğu Ankara'nın, Suphi'nin öldürülmesinde kullandığı yöntem, içinden geldikleri İttihatçı geleneklere uygundur. Mustafa Suphilere karşı propaganda ile Adana 1909 (s 122), Suphi'lerin yolculuğu ile 1915'te Ermenilerin trajik yolculuğu (s 123) arasında benzerlikler şaşırtıcıdır. Cinayetin tetikçilerinin de gelecekte ayağa dolanmamaları için yok edilmelerinde de aynı İttihatçı yöntem uygulanır. Çerkez Ahmet ve arkadaşına uygulanan yöntem Yahya Kahya'ya da uygulanır. Bu yöntem günümüze de yabancı değildir. İncelemede, Şehitlik- mağduriyet- kahramanlık masalına karşı acı gerçek ortaya serilmiştir. "Karadeniz açıklarında 86 yıl önce işlenmiş olan katliam, devletin cebrine karşı nesilden nesile Mustafa Suphi'leri sahiplenene haklı ve meşru bir savunma refleksini beraberinde getirmiştir. Ne yazık ki, Türkiye devrimci hareketi günümüze kadar uzanan bu savunma refleksini bir kahramanlık masalına dönüştürerek, Mustafa Suphi'yi ve önderlik ettiği TKP'yi -ve tabii bu arada kendini de- eleştiriden muaf tutmuştur. 'Devrim şehidi' kavramı, yapılması gereken bütün se-rinkanlı tartışmaların önüne dikilmiştir. Kökleri tarihsel ve toplumsal açıdan epey derinlerde olan 'şehit' kavramı, Türkiye devrimci ha-reketinin tamamına sirayet etmiştir.' (s 94-95)

Acı gerçeğin inkarı ise, Türkiye devrimci harekette onulmaz yaralar açmıştır; "Ne hazindir ki, Türkiye devrimci hareketi, içinden geçtiği siyasal ve ideolojik buhranın prangasına vurulmuşken, yarattığı resmi tarihin gediklerini kapatamaz haldedir. O gedikten şimdilerde nasyonal sosyalistler kendilerine malzeme çıkartmakla meşguldürler tabii bir tür kafa karıştırma çabasının parçası olarak. Günümüz Türkiye'sinde Mustafa Suphi'nin şahsında bir Türkçü/Turancı keşfedebilmektedirler. Suphi'nin 1920'de çekemediği ayrışım çizgisinin açıkta bıraktığı gedik, bugün nasyonal sosyalizmin propaganda malzemesi haline gelebilmektedir... 1921'de yaşanan ağır yenilgi siyasal ve ideolojik bir yenilgidir. Ve bu yenilginin sorumluluğu tamamen Mustafa Suphi'ye ve onun önderi olduğu TKP'ye aittir.' (s 95) Suphi'lerin Ankara'yı yanlış tahlil etmeleri ve Sovyet yöneticilerinin Ankara'ya reel-politik perspektifinden bakışları Türkiye sol hareketine bir ideolojik körlük virüsü olarak bulaşmıştır.

Burada Cilasun'un sorduğu soruya cevap verelim: Şayet, Mustafa Suphi'nin yolculuğu Trabzon'da noktalanmayıp Ankara'ya kadar uzansaydı Suphi'ler hayatta kalabilirlerdi ancak devrimci hareket adına netice değişmezdi. Cilasun'un acı gerçeği ifade eden bu son derece cesaretli incelemesi, kırmızı yanlışlarımızı ortaya serdiği kol kırılır, sol içinde kalır geleneğine karşı, dürüst ve öğretici bir duruştur.

Kaynakça:

1-Aktaran: Cilasun Emrah, Mustafa Suphi'yle Yoldaşlarını Kim öldürdü?, Agora Kitaplığı, Ocak 2008, s 95

*Başlık ilhamını veren sevgili Sezai Sarioğlu'na teşekkürler

2-Cilasun Emrah, Mustafa Suphi'yle Yoldaşlarını Kim öldürdü?, Agora Kitaplığı Ocak 2008, 214 shf.

3- "Soğuk Savaş' ve "Detant' her ne kadar İkinci Savaş sonrası terim olmasına karşın 16 Mart 1921 tarihinde imzalanan İngiliz-Sovyet Ticaret Antlaşması ve aynı tarihte imzalanan Sovyet-Türkiye Dostluk ve Kardeşlik Antlaşması ve Yine aynı gün Londra'da Bekir Sami ile Robert Vansittart arasında imzalanan anlaşma sonrası oluşan atmosfer "detant' ruhu taşımaktadır. İngiliz-Sovyet Antlaşması tarafların çıkarlarına ve nüfuz alanlarına karşı eylemlerde bulunmaması hükmünü içermektedir. İngilizler Mart 1921 den itibaren Anadolu'daki Türk-Yunan Savaşında tarafsızdırlar. İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiseri John de Robeck'in ifadesiyle: "Bunun [Sovyet-İngiliz yumuşamasının] , Türkiye'de bir çözümü beraberinde getirecek uygun bir an olduğunu kavramak durumundayız; ve İmparatorluğumuzla Rusya arasında bir tampon oluşturmak bizim için bir hayati önemdedir.' (Akt. Bülent Gökay, Emperyalizm ile Bolşevizm Arasında Türkiye çev. Sermet Yalçın Agora Kitaplığı 2006 s 153) Tampon bir devlet olarak Türkiye İngiliz çıkarlarına uygundur. Lozan'la birlikte, "Türkiye iki rakip güç arasında tampon olarak kalabilir ve böylece ulusal varlığını kurtarabilirdi... Sonunda, Türkiye'nin bağımsızlığı kuzeyde Rusya ve güneydeki Büyük Britanya arasında ne kadar mümkünse o kadar emniyetle sağlandı'(Bülent Gökay, Emperyalizm ile Bolşevizm ... s 229) Bir başka açıdan da Lozan'da Türkiye

Cumhuriyeti'nin "kuruluşu'nu, "[S]avaş sonrasının yeni dünya düzeninde zayıflamış pazarlara göre güçlü ulusal özelliği olan pazarların tercih edilir olduğu' (Tolga Ersoy, Lozan Bir Antiemperyalizm Masalı Nasıl Yazıldı, Sorun Y. 2004 s.148) bir anlayışın eseri olduğunu da söyleyebiliriz. Sait Çetinoğlu, Yüzellilikler.

www.peyamaazadi.org/foto/PdfDosyaları/Yuzellilikler.pdf

4- Salih Zeki Der es Zor'da en az 200.000 Ermeni'nin ölümünden sorumludur. Taner Akçam Ermeni Meselesi Hallolunmuştur, İletişim, 2008, s 65.

Dadrian, Salih Zeki'nin Talat'ın Suriye'ye gönderdiği iki cellatından biri olduğunu kaydeder: "Talat, iki cellatını kurban nüfusundan kalan bitap düşmüş ve bir deri bir kemik kalmış insanların kılıçtan geçirilmeleri için Halep ve Der Zor'a gönderdi. Onlardan biri Abdüllahat Nuri idi [Abdüllahat Nuri, Ankara hükümetininin dış işleri bakanı Yusuf Kemal'in (Tengirşek) kardeşidir. Suphi ve arkadaşları Ocak 1921başlarında Kars'tayken Yusuf kemal ve Rıza Nur Sovyetlerle görüşmek üzere Moskova yollarındadırlar. Karabekir, Suphi ve arkadaşlarını bunlarla görüştürmek için Kars'ta bekletmektedir. Suphi 5 ocak 1921 tarihli raporunda Dr. Nazım'ın kayınbiraderi olan diğer bir soykırım suçlusu ve yıllarca dışişleri bakanlığını yürütecek Tevfik Rüştü'nün (Aras) Rusya'da komünizmi tedkik ve üçüncü Enternasyonal ile temin-i münasebet etmek üzere gideceklerini kaydeder (Cilasun s 124) Soykırım suçlamasıyla tutuklanan Nuri, Ermeni Patriği tehdit edilerek alına ifade ile Bekirağa bölüğünden çıkarılmıştır] Diğer özel cellat Salih Zeki idi. Salih Zeki, dehşetli ayrıntıları soykırım boyutlarının işareti olan kitlesel cinayetin en cehennemî yerlerinden biri olan Der Zor yakınlarındaki cinayetleri [bu satırların yazarı bu kitlesel cinayetlerin izlerine Der es Zor yakınlarındaki Mergadeh'te 2007 yılında bizzat şahit olmuştur, 100 yıla yakın süre geçmesine rağmen soykırımın izleri hala silinmemiştir

<http://www.rizgari.com/modules.php?name=News&file=article&sid=8905>] fiilen yönetmiş ve bizzat yardımcı olmuştur. Salih Zeki, Kayseri sancağındaki Everek'ten nakledilmiş ve [katliama bulaşmak istemeyen mutasarrıf Ali Suat görevden alınarak] Der Zor bağımsız sancağının mutasarrıfı olmuştu. İddianame yok etmiş olduğu Ermenilerin sayısıyla övündüğünü kaydeder' (Vahakn N. Dadrian, Ermeni Soykırımında Kurumsal Roller, Toplu

Makaleler Kitap 1, çev Attila Tuygan, Belge Y. 2004. s 255 dñn.26)

“İskenderun konsolosu Hoffman 29 Ağustos 1916 tarihli bir raporda, haftalarca, aylarca süren zorunlu tehcir yolculuklarından sağ kalan Ermeni kabilelerine karşı yürütölen bir dizi katliamdan söz eder. Yüzeli kilometre uzunluğundaki Halep Der Zor vadisinde kiralık çerkes gruplarının göçmenlerden kalanların neredeyse hepsini kestiklerini anlatır.’ Vahakn N.Dadrian, Ermeni Soykırımında kurumsal Roller... s 112